

זהירות מהפסדי ממון

בעניני ממונות אקטואליים - שמפורסם בעיתון "המודיע" בכל ערב שבת

בס"ד, מאמר מ, פרשת שופטים, תשפ"ו מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

לשמיעה בקול הלשון: בטלפון 073-2951374 : 1-4-3 באתר: [לחץ כאן](mailto:y.b.daskal@vbdaskal.com) טל: 052-7611435 y.b.daskal@vbdaskal.com

מאמר מ

שוק פתוח – מנוף לצמיחה

השואל: פתחתי חנות לתשמישי קדושה קרוב למגורי, באזור שאין עוד חנות כזו. השקעתי את חלבי ודמי בעסק, וב"ה הייתה לי הצלחה גדולה מאוד. לאחרונה פתח מישור לידי חנות נוספת כזו, והוא משיג את גבולי. תבעתי אותו לדין תורה, ונקבע דיון לשבוע הבא. האם הרב יכול ליעץ לי מה לטעון בדין תורה כדי שאזכה בדין?

הרב: האם זה שפתח את החנות השנייה הוא תושב העיר?

השואל: כן?

הרב: אם כן, על פי התורה מותר לו לפתוח חנות לידך, ואי אפשר למנוע ממנו אלא במקרים נדירים. השואל: אני מהרהר חלילה על משפטי התורה, אבל ברצוני להבין – איך חז"ל נתנו אפשרות להרוס עסק כלכלי אני הייתי הראשון בתחום בעיר, מדוע לא מונעים ממתחרה לפתוח חנות סמוכה?

הרב: אשיב לך תשובה תורנית ותשובה כלכלית. תשובה תורנית – בזה שפתחת ראשון את העסק, לא זכית בזכויות של העיר. לכל תושב העיר זכות לפתוח עסק בעיר, והראשון שפתח לא קנה בזכויות יוצרים על תחום זה. תשובה כלכלית – כל עסק עלול להיתקל בקשיים, ולאו דווקא ממתחרה. בעל עסק חייב להיות יצירתי וגמיש, ולא מקובע. עסק מוצלח הוא עסק שמתחדש ומחדש תמיד.

השואל: אבל איך זה עוזר לי, אם העסק שלי קורס בגלל המתחרה?

הרב: דווקא מתחרה מכריח אותך לחדש וליצור. להביא מוצרים שאין לאחרים, לשפר את יחס הלקוחות, להציע מבצעים מיוחדים, ולגרום ללקוחות לבחור בך מתוך רצון, ולא רק מחוסר ברירה. הדרך הנכונה בעסקים אינה לסגור את השוק, אלא להפך – לפתוח אותו. בכך בעל העסק נדרש לשפר את איכות שירותיו ולהביא ערך מוסף ללקוחות.

השואל: ואם הוא לא היה תושב העיר, האם היה יכול לפתוח עסק כזה לידי?

הרב: על פי ההלכה יש למנוע מתושב עיר אחרת לפתוח חנות לידך, אלא אם כן הדיינים סבורים שהדבר יביא תועלת ללקוחות – במחיר זול יותר או באיכות גבוהה יותר.

השואל: זאת אומרת שחז"ל רואים בעיקר את טובת הלקוחות ולא את טובת בעלי העסק?

הרב: נכון, אך לא מתוך זלזול בבעל העסק, אלא מתוך ראייה תורנית נכונה. התורה רואה את תפקידו של בעל העסק – לדאוג לטובת הלקוחות. דווקא מתוך כך העסק

זהירות מהפסדי ממון

בעניני ממונות אקטואליים - שמפורסם בעיתון "המודיע" בכל ערב שבת

בס"ד, מאמר מ, פרשת שופטים, תשפ"ו מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

לשמיעה בקול הלשון: בטלפון 073-2951374 : 1-4-3 באתר: [לחץ כאן](mailto:y.b.daskal@vbdaskal.com) טל: 052-7611435 y.b.daskal@vbdaskal.com

שלו יתחזק ויצמח. לכן, שוק פתוח הוא מנוף לצמיחה של העסק עצמו.

כללים משפטיים

עקרון יסוד – זכות תושב העיר

על פי דין תורה, לכל תושב העיר זכות לפתוח עסק בתחומה, גם אם קיים עסק דומה בסמיכות, והראשון שפתח אינו בעל "זכויות יוצרים" בעיר.

מתחרה כתושב חוץ

כאשר מדובר בתושב חוץ – ניתן למנוע ממנו לפתוח עסק מתחרה, אלא אם כן ברור לדיינים שהלקוחות ירוויחו במחירים זולים יותר או באיכות גבוהה יותר.

טובת הציבור מול טובת הפרט

חז"ל נתנו עדיפות לטובת הלקוחות – שירות טוב יותר, מוצרים איכותיים ומחירים הוגנים – גם על פני טובת בעל העסק הקיים.

עקרון כלכלי

התחרות מחייבת את בעלי העסקים לחדש, לשפר ולספק ערך מוסף ללקוחות. שוק פתוח נתפס כגורם מפתח לצמיחת העסק עצמו.

מסקנה

אין אפשרות למנוע מתחרה תושב העיר מפתחת עסק דומה, אלא בעל העסק הראשון חייב להשקיע ביצירתיות ובהתחדשות מתמדת.

בינת המשפט

טענת פסקת לחיותי בהלכה

פסק המחבר בחושן משפט (קנו, ה) "היה שם במבוי אחד מבני אומן ולא מיחו בו, או שהיתה שם מרחץ או חנות או רחים ובא חבירו ועשה מרחץ אחרת כנגדו, אינו יכול למונעו ולומר לו: אתה פוסק חיי; ואפילו היה מבני מבוי אחר, אינם יכולים למונעו, שהרי יש ביניהם אותה אומנות כו' אבל גר ממדינה אחרת שבא לעשות חנות בצד חנותו של זה, או מרחץ בצד מרחצו של זה, יש להם למונעו. עכ"ל. מבואר שמי שדר באותו מקום יכול לפתוח

זהירות מהפסדי ממון

בענייני ממונות אקטואליים - שמפורסם בעיתון "המודיע" בכל ערב שבת

בס"ד, מאמר מ, פרשת שופטים, תשפ"ו מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

לשמיעה בקול הלשון: בטלפון 073-2951374 : 1-4-3 באתר: [לחץ כאן](mailto:y.b.daskal@vbdaskal.com) טל: 052-7611435 y.b.daskal@vbdaskal.com

חנות ואין טענת פסקת לחיות, אלא אם כן גר במדינה אחרת. ובבית המשפט סימן ח הארכנו בביאור הלכה ממקורות הגמ' וכל השיטות.

כשיש טובת לקוחות אין טענת פסקת לחיות

פסק הרמ"א בחושן משפט (קנו, ז) וז"ל "הא דבני העיר יכולין למחות בבני עיר אחרת, היינו דוקא בדליכא פסידא ללקוחות, שמוכרין כשאר בני העיר וגם סחורתם אינה טובה יותר משל בני העיר, אבל אם נותנין יותר בזול, או שהיא יותר טובה, שאז נהנין הלוקחין מהן, אין מוכרי הסחורות יכולים למחות" עכ"ל. הנה מבואר שטובת הלקוחות היא העיקר, ואם ללקוחות עדיף שיפתח חנות חדשה, אין טענת פסקת לחיות.

שאלות ותשובות

שאלה: האם מותר לתושב העיר לפתוח חנות מתחרה ליד עסק קיים?

תשובה: כן. זוהי זכות בסיסית של כל תושב העיר.

שאלה: האם הראשון שפתח עסק זוכה בזכות בלעדית?

תשובה: לא. אין לו "זכויות יוצרים" בעיר.

שאלה: מה דינו של תושב חוץ שרוצה לפתוח עסק מתחרה?

תשובה: ניתן למנוע ממנו, אלא אם כן ברור שתצמח מכך תועלת ללקוחות.

שאלה: כיצד מתחרה יכול להועיל לעסק הקיים?

תשובה: הוא מכריח את בעל העסק לחדש, לשפר שירות ולהביא מוצרים ייחודיים.

שאלה: מהי תפיסת התורה בעניין זה?

תשובה: התורה מדריכה את בעל העסק לראות בראש ובראשונה את טובת הלקוחות, ומתוך כך גם עסקו יתפתח ויצמח.

זהירות מהפסדי ממון

בעניני ממונות אקטואליים - שמפורסם בעיתון "המודיע" בכל ערב שבת

בס"ד, מאמר מ, פרשת שופטים, תשפ"ו מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

לשמיעה בקול הלשון: בטלפון 073-2951374 : 1-4-3 באתר: [לחץ כאן](#) טל: 052-7611435 y.b.daskal@ybdaskal.com
